

Od ponad 4 lat przepisy dotyczące analizatorów spalin nie uległy żadnym zmianom. Ciągłe jednak pojawia się dużo pytań i niejasności dotyczących ich wymagań prawnych. Myślę, że dzisiaj znajdują Państwo odpowiedzi na wszystkie te pytania.

Pierwsze pojęcie które wyjaśnimy to często spotykane skróty analizatory MID i GUM.

Analizatory MID to urządzenia wprowadzane do obrotu na podstawie obecnie obowiązujących przepisów europejskiej dyrektywy MID zwanej tak potocznie od słów *Measuring Instruments Directive*, właściwe oznaczenie „Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/22/WE z 31 marca 2004 r. w sprawie przyrządów pomiarowych”. Przeniesienie tej dyrektywy na krajowy system prawny odbyło się Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z 18 grudnia 2006 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla przyrządów pomiarowych (Dz.U. 2007 nr 3, poz. 27). Załącznik nr 10 w/w rozporządzenia określa wymagania dla analizatorów spalin.

W/w dyrektywa obowiązująca w Unii Europejskiej od 30 Października 2006 ze względu na różne dotychczas obowiązujące przepisy w Państwach członkowskich przewiduje 10 letni okres przejściowy, umożliwiający wprowadzanie do obrotu urządzeń na podstawie przepisów krajowych. Tu się pojawiają wcześniej wspomniane analizatory GUM.

Są to analizatory wprowadzane do obrotu na podstawie wyłącznie polskich przepisów przewidujących uzyskanie zatwierdzenia typu w Głównym Urzędzie Miar. Nowych zatwierdzeń już się nie wydaje, a te uzyskane przed 29/ 10/2006 obowiązują 10 lat . Ponieważ ostatnie zatwierdzenie typu zostało wydane w roku 2004, to ostatnie nowe analizatory „GUM” mogą się pojawić w roku 2014 (większość w 2013). Po tym czasie rozróżnienie nowych analizatorów na „GUM” i „MID” zniknie bo wszystkie będą „MID”

Wprowadzanie do obrotu, czyli zakup nowych urządzeń

Sprawa wydaje się być prosta w wypadku analizatorów GUM. Sprzedawca musi bezwzględnie dostarczyć kupującemu świadectwo legalizacji pierwotnej. Fakt ten powinien być wystarczającym dokumentem dla kupującego, chociaż świadomy kupujący powinien zażądać okazania kopii zatwierdzenia typu GUM. Nie jest to warunek niezbędny, ale zalecany wobec patologii o których wspomnę na końcu. Dodatkowo kupujący urządzenia dla stacji kontroli pojazdów winni zażądać deklaracji CE zgodnie z wymaganiami ROZPORZĄDZENIA MINISTRA TRANSPORTU I BUDOWNICTWA w sprawie szczegółowych wymagań w stosunku do stacji prowadzących badania techniczne pojazdów [Dz.U. Nr 40/2006 poz 275](#).

Dla analizatorów MID jedynym dokumentem w pierwszym roku użytkowania jest poprawnie wystawiona deklaracja CE stwierdzająca minimum zgodność z dyrektywą 22/2004/WE. Deklaracja ta powinna korespondować z oznaczeniami na urządzeniu o których wspomnę później.

To idące w dobrym kierunku podejście zastępujące „zaświadczenia oświadczeniami” może jednak rodzić wątpliwości czy deklaracja jest poprawnie wystawiona.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami jedynym organem mogącym to potwierdzić jest Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Ponieważ urzędników UOKiK raczej nie spotyka się na stacjach kontroli pojazdów, a ani urzędnicy Starostw Powiatowych, ani pracownicy Transportowego Dozoru Technicznego, ani administracja Prezesa Głównego Urzędu Miar nie jest uprawniona do weryfikacji poprawności wystawienia deklaracji CE, niepoprawnie wystawione deklaracje CE mogą stać się „bombą z opóźnionym zapłonem”, które mogą narobić wielu szkód kiedy zaczną być merytorycznie weryfikowane.

Aby poprawnie zadeklarować zgodność z dyrektywą MID producent ma trzy możliwe drogi do spełnienia jej warunków:

1. Badanie typu analizatora (moduł B), połączone z zapewnieniem jakości produkcji (moduł D);
2. Badanie typu analizatora (moduł B), połączone z weryfikacją każdego egzemplarza (moduł F);
3. Pełne zapewnienie jakości z badaniem projektu (moduł HI).

Do wykonywania czynności określonych w modułach B, D, F i HI upoważnione są jednostki notyfikowane komisji europejskiej

W praktyce w większości wypadków deklaruje się pierwszą drogę, czasami drugą, trzeciej nigdy nie spotkaliśmy.

Z powyższego dla użytkownika wynika konkretne zagrożenie zakupu analizatora spalin z wadą prawną. Wada ta może wynikać z zaniedbania bądź celowego działania producenta/sprzedawcy mogącego zasugerować kupującemu spełnienie warunków dyrektywy bez wystarczających do tego podstaw

Co może zrobić świadomy klient kupujący nowe urządzenie

Otóż sprawdzić istnienie dokumentów na które powołuje się sprzedawca w deklaracji zgodności na stronach jednostek notyfikowanych, głównie są to: niemiecka PTB, francuska LNE, holenderskie NMI, ale mogą być również inne wymienione na stronach: <http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/nando>
W Polsce dane te są umieszczane na serwisie informacyjnym www.analizatory.info.pl jednak aktualizacja danych nie jest natychmiastowa i wobec braku takowych dokumentów nie należy wyciągać żadnych wniosków bez odwołania się do dokumentów źródłowych.

Użytkowanie analizatorów spalin

Pomimo dużych różnic w wymaganiach dotyczących wprowadzania do obrotu analizatorów MID i GUM w ich użytkowaniu nie ma już tak dużych różnic.

Wszystkie analizatory muszą być przez ich użytkowników zgłaszane do legalizacji ponownej.

Z chwilą zakupu analizatora spalin na jego użytkownika zaczyna ciążyć obowiązek legalizacji ponownej.

Obowiązek ten wynika z ustawy Prawo o Miarach. Aktem wykonawczym szczegółowo to regulującym jest Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 7 stycznia 2008 r. w sprawie prawnej kontroli metrologicznej przyrządów pomiarowych (Dz. U. Nr 5, poz. 29).

W przypadku analizatorów GUM (wprowadzanych na podstawie starych przepisów ustawy Prawo o Miarach) obowiązek ten powstaje w ostatnim miesiącu ważności świadectwa legalizacji pierwotnej, dołączonego do zakupionego analizatora spalin.

W przypadku analizatorów MID (wprowadzanych do obrotu na podstawie Ustawy o ocenie zgodności) do końca listopada roku następnego od wprowadzenia do obrotu.

Skąd to wynika, otóż ustawodawca określa termin pierwszej legalizacji ponownej na 1 rok. Datę początkową, od której liczymy ten termin Art 8k pkt 3 Ustawy Prawo o Miarach (wprowadzony ustawą z dnia 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o systemie oceny zgodności oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Dz. U. z dnia 29 grudnia 2006 r.) precyzuje szczegółowo jako 1 Grudnia roku w którym dokonano oceny zgodności. Rok ten jest oznaczany przez producenta poprzez dwie ostatnie cyfry roku za literą M przy znaku CE umieszczonym na urządzeniu. Zatem analizator należy zgłosić do legalizacji ponownej do 30 Listopada roku następnego od oznaczonego na urządzeniu przy znaku CE.

Każde kolejne zgłoszenia do legalizacji ponownej analizatorów spalin, wprowadzanych do obrotu na podstawie obu ustaw, wynikają z terminów podanych na świadectwach legalizacji ponownej i jest to termin 6 miesięcy (w zasadzie sposób liczenia ważności świadectw powoduje, że jest to termin 5 miesięcy).

Procedura Legalizacji

Procedura legalizacja ponowna składa się z 4 punktów

- 1) oględziny zewnętrzne obejmujące sprawdzenie:
 - A) oznakowania analizatora,
 - B) czy nie ma widocznych uszkodzeń zewnętrznych,
 - C) szczelności układu przetłaczania gazów;
- 2) wyznaczenie błędów wskazań;
- 3) sprawdzenie działania urządzenia do badania szczątkowej zawartości węglowodorów;
- 4) sprawdzenie działania urządzenia sygnalizującego spadek strumienia objętości gazu.

Wyjaśnienia zapisów rozporządzenia dotyczące procedury legalizacji

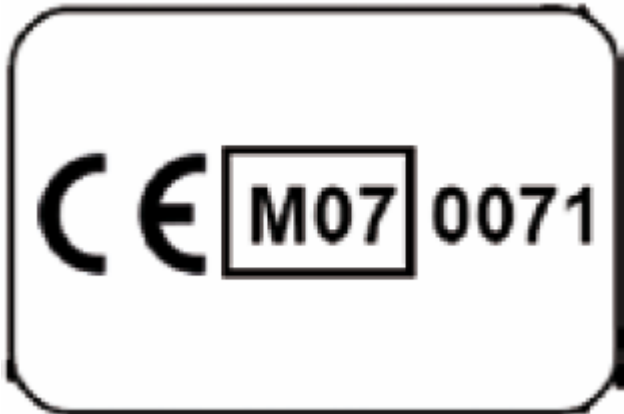
Punkt 1A procedury legalizacji: Oznakowanie analizatorów spalin.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 7 grudnia 2007 r. w sprawie wymagań, którym powinny odpowiadać analizatory spalin samochodowych oraz zakresu sprawdzeń wykonywanych podczas prawnej kontroli metrologicznej tych przyrządów pomiarowych (Dz. U. z 2007 r. Nr 241, poz. 1765)

Na poprawne oznakowanie analizatora spalin składa się:

- a) oznakowanie zgodności, w rozumieniu art. 5 pkt 3, ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2087, z późn. zm.⁴⁾), dodatkowe oznakowanie metrologiczne oraz numer jednostki notyfikowanej;

przykład:

Oznaczenie CE informuje o zgodności z dyrektywą (w tym wypadku MID) i dokonaniu oceny zgodności urządzenia w roku 2007. Następujące cyfry informują w tym przypadku o fakcie wykonania badania typu przez jednostkę notyfikowaną nr 0071. (LNE). Oznaczenie roku w kwadracie za M ma status oznaczenia metrologicznego. Od 1 grudnia tego roku liczy się roczny okres do końca którego należy zgłosić analizator do legalizacji ponownej.

- a) nazwa lub znak producenta;
- b) nazwa lub typ analizatora;
- c) numer fabryczny i rok produkcji;
- d) nazwy lub symbole gazów i wartości maksymalne ich zawartości;
- e) nominalna i minimalna wartość strumienia objętości;
- f) nominalne wartości napięcia zasilania, częstotliwości i mocy;
- g) wartość współczynnika przeliczeniowego (PEF);
- h) numer certyfikatu badania typu WE lub certyfikatu badania projektu WE.

Jest to numer certyfikatu jednostki notyfikowanej wymienionej w pkt. 1 dotyczącego wybranego typu analizatora spalin.

Pozycje a i h z w/w oznaczeń dotyczą wyłącznie analizatorów MID

Punkt 1B procedury legalizacji zasadzie nie wymaga tłumaczenia

Punkt 1C procedury legalizacji: Szczelność układu pomiarowego sprawdza się w sposób uproszczony przewidziany instrukcją obsługi. Ewentualne niedoskonałości tego testu zostaną zweryfikowane podczas ostatniego punktu procedury sprawdzania analizatora spalin przy legalizacji.

Punkt 2 procedury legalizacji: Jest on właściwym sprawdzeniem poprawności wskazań przez analizator spalin. Do analizatora podaje się 2 próbki gazów o różnych stężeniach sprawdzanych składników. Znając dokładnie zawartość tych składników w gazie wzorcowym wyznaczamy błąd odpowiedzi analizatora i sprawdzamy, czy te błędy mieszczą się w maksymalnych dopuszczalnych wartościach.

Punkt 3 procedury legalizacji: tłumacząc prościej jest to sprawdzenie czy działa poprawnie w analizatorze system zwany popularnie testem HC.

Ostatni 4 punkt procedury : „Sprawdzenie działania urządzenia sygnalizującego spadek strumienia objętości gazu” jest testem prawdy dla układu przetaczania gazów i jego szczelności. Generalnie punkt ten ma za zadanie sprawdzić czy analizator uniemożliwi pomiar w przypadku zmniejszenia dostępu próbki spalin. W praktyce podanie próbki w niedostatecznej ilości wytwarza podciśnienie, które jeśli jest wyrównywane przez pobór powietrza poprzez nieszczelności układu to jest to od razu zauważone w

zmianie wskazań analizatora. Dlatego właśnie pomimo pozytywnego wyniku testu szczelności zdarza się, że analizator nie przechodzi pozytywnie procedury legalizacji ponownej w wyniku nieszczelności układu.

Na koniec smutna uwaga dotycząca związku teorii z praktyką.

Legalizacja analizatora spalin jest czynnością techniczno prawną. Aspekt techniczny przedstawiono powyżej i nie budzi on wątpliwości, natomiast w aspekcie prawnym dochodzi do wielu delikatnie mówiąc nieścisłości.

Kupujący urządzenie powinien wykazać się szczególną ostrożnością, bo tak jak niezajomość przepisów np. drogowych nie zwalnia od odpowiedzialności tak odpowiedzialność za zakup analizatora spalin z wadą prawną najpewniej spadnie na kupującego, bo chociażby chciał jej dochodzić od sprzedawcy to może już go po prostu nie znaleźć.

W swojej ponad 10 letniej praktyce w laboratorium legalizującym analizatory spalin zauważyliśmy nieprawidłowości w wielu obszarach „aspektów prawnych”

Świadectwa legalizacji pierwotnej były wydawane bez zatwierdzenia typu GUM

Wprowadzane do obrotu były urządzenia które nie posiadały zatwierdzenia typu GUM lub nawet uzyskały odmowę takiego zatwierdzenia po badaniach.

Wprowadzane były do obrotu analizatory MID bez dopełnienia formalności np. z poprawnym zatwierdzeniem typu ale bez dodatkowych wymaganych dyrektywą czynności

Wprowadzane do obrotu były urządzenia bez spełnienia jakichkolwiek formalności wynikających z dyrektywy MID.

Deklarowanie wykonanie czynności wynikające z dyrektywy MID przez jednostki bez notyfikacji, a także w innym zakresie niż przewiduje dyrektywa.

Część tych nieprawidłowości wynikała z zaniedbań, część jednak mogła być celowym działaniem obliczonym na brak nadzoru nad rynkiem.

Mariusz Nowicki

Kierownik Laboratorium HAIK